

ΙΒΟ ΑΝΤΡΙΤΣ

Ὁ Γιουγκοσλάβος ποιητής καὶ συγγραφέας Ἴβο Ἄντριτς, πὸν τιμήθηκε πέρουσι μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ τῆς Λογοτεχνίας, γεννήθηκε τὸ ἔτος 1892 στὸ Τράβνικ τῆς Βοσνίας. Ἀπὸ μικρὸς ἔμεινε ὄρφανός, ὁ μοναχογιὸς μιᾶς φτωχῆς χήρας. Οἱ δυσκολίες καὶ οἱ στεναχώριες, πὸν γνώρισε τότε ἡ μητέρα του, θὰ μείνουν γιὰ πάντα χαραγμένες στὴ μνήμη του.

Τὰ πρῶτα σχολικά του χρόνια τὰ πέρασε στὸ Βίσεγκραντ, μιὰ μικρὴ πολιτεία τῆς Βοσνίας, χτισμένη δίπλα στὸν ὄρμητικὸ Δρίνο. Ὁ Ἄντριτς θὰ ἀναστήσει ὅλον αὐτὸ τὸν κόσμον, μὲ κεντρικὸ θέμα τὸ ὁμορφοχτισμένο πέτρινο γεφύρι πὸν ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴ τῆς πόλης, στὸ μυθιστόρημα πὸν ἔχει ἀκριβῶς τὸν τίτλον: «Τὸ γεφύρι τοῦ Δρίνου». Γιὰ τὶς γυμνασιακὰς του σπουδὰς πῆγε στὸ Σεράγεβο ὅπου ἀναγκαστικὰ διδάχτηκε τὰ γερμανικά. Συγχρόνως ἔμαθε ἀπὸ μοναχὸς του τὰ γαλλικά, καὶ ἀπ' τὴ στιγμὴ πὸν ἦταν σὲ θέσιν νὰ τὰ καταλαβαίνει, ἔνοιωσε νὰ τοῦ ἀποκαλύπτεται ἕνας καινούργιος κόσμος. Σ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀκόμα καὶ ὅταν ἀργότερα γνωρίστηκε καὶ μὲ ἄλλα ρεύματα καὶ ἄλλες λογοτεχνίες, ὅπως εἶναι ἡ ἰταλική, ἡ ρωσικὴ καὶ ἡ ἰσπανικὴ, ἔμεινε πάντα πιστός, ἴσως γιὰ τὸ σ' αὐτὸν ἔβρισκε τὴν ἔκφρασή της καὶ ἡ δική του εὐαισθησία καὶ ψυχοσύνθεση.

Σπούδασε στὰ Πανεπιστήμια τοῦ Ζάγκρεμπ, τῆς Κροατίας καὶ τῆς Βιέννης, ἱστορία καὶ σλαβικὰς γλῶσσας. Τὸ 1914, ἀμέσως μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου, συνελήφθη ὡς μέλος τῆς ἐπαναστατικῆς νεολαίας καὶ δὲν ἀπελευθερώθηκε παρὰ μόνον τὸ 1917. Γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἀνεξάρτητὴν πατρίδα του ἀσχολήθηκε μὲ τὴν διπλωματία καὶ ἔζησε ἀντιπροσωπεύοντας τὴν Γιουγκοσλαβία σὲ διάφορες εὐρωπαϊκὰς πόλεις, ὅπως στὴ Ρώμη, Γενεύη, Μαδρίτη, Βουκουρέ-

σι, Βερολίνο. Έγραφε απ' τα πρώτα νεανικά του χρόνια. Έγραφε ποιήματα και λυρική πρόζα και μετέφραζε τόν Ούιτμαν. Το πρώτο βιβλίο του ήταν μιὰ μικρή συλλογή με πεζοτράγουδα, γραμμένα στη φυλακή, και είναι γι' αυτό κάτι σαν ημερολόγιο, κάτι τὸ πολὺ προσωπικό. Ἀκολουθεῖ μιὰ ἄλλη συλλογή με τὸν τίτλο: «Ἀνησυχίες». Ἀργότερα, ἐγκαταλείποντας τὴν ποίηση, ἀσχολήθηκε με τὸ ἀφήγημα καὶ στὶς τρεῖς τέτοιες συλλογές του με τὸν τίτλο: «Λιηγήσεις» ἀσχολεῖται με χαρακτηριστικὰ πρόσωπα τῆς παλαιᾶς Βοσνίας.

Ὁ Ἴβο Ἀντριτς ἔζησε ἀποτραβηγμένος στὸ Βελιγράδι τὰ τέσσερα χρόνια ποὺ κράτησε ἡ κατοχὴ τῆς χώρας του ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς. Καρπὸς τῆς ἀπομονώσεως καὶ τῆς ἐντατικῆς δουλειᾶς του ἦταν τρία ἔργα με ὀλότελα διαφορετικὸ χαρακτῆρα ἀπ' τὰ προηγούμενα: τρία μυθιστορήματα. Εἶναι ἐπὶ γεφύρι τοῦ Δρίνου, «ἡ Δεσποινὶς» καὶ ἐπὶ χρονικὸ τοῦ Τράβνικ». Στὸ «γεφύρι τοῦ Δρίνου» ὁ Ἀντριτς παρουσιάζει τὴ μικρὴ πόλη τοῦ Βίσεγκραντ ὅπου ἔζησε τὰ παιδικὰ του χρόνια νὰ ζῆ καὶ ν' ἀναδεύεται στὴν ἄκρη τοῦ θεόρατου πέτρινου γεφυριοῦ ποὺ στέκεται ἐκεῖ, με τὶς δώδεκα καλοδοιουμένες καμάρες του, σὺν θαῦμα ποὺ ἐνώνει τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση. Τὸ γεφύρι αὐτὸ τὸ χτισμένο πάνω ἀπ' τὸν ὄρητικὸ Δρίνο, γίνεται ἔτσι ἡ ψυχὴ τῆς πόλεως, τὸ κέντρο τῆς, καὶ ὄχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ γίνεται τὸ σύμβολο τῆς Βοσνίας, τῆς παράξενης αὐτῆς ὄλο βουνά, ποτάμια καὶ κοιλάδες χώρας, ποὺ συγχωνεύει μέσα τῆς τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση. Ἀκόμα, τὸ γεφύρι τοῦ Δρίνου, στέκεται σὺν ἕνα ἠθικὸ δίδαγμα, γιὰ τὸν συγγραφέα, σὺν μιὰ δικαιοσύνη τοῦ καλοῦ ἀπέναντι στὸ κακὸ. Χτισμένο ἀπὸ ἕναν εὐσεβῆ ἄνθρωπο, μπόρεσε καὶ ἀντιστάθηκε γιὰ τέσσερες αἰῶνες ὀλόκληρους στὰ ὄρητικὰ νερά τοῦ Δρίνου καὶ στὶς πλημμύρες του, ἀλλὰ καὶ στυγερὰ πολέμους τῶν ἀνθρώπων. Μπόρεσε καὶ νίκησε τὴν κακία τῆς φύσεως καὶ τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ ἄλλο μυθιστορημὰ του «ἡ Δεσποινὶς» ἀσχολεῖται με μιὰ τοιγγοῦνα γεροντοκόρη ποὺ ἐρωτεύεται ἕναν νεαρό. Κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸν κατακτήσῃ καὶ στὴν τρέλα τῆς αὐτῆς ξοδεύει ὅλη τὴν περιουσία τῆς. Κατὰ βάθος μπορεῖ νὰ τοποθετηθῆ στὸν χῶρο τῆς

μαλαζακικῆς νοστοροπίας.

Τέλος ἐπὶ χρονικὸ τοῦ Τράβνικ» εἶναι ἡ ἱστορία τῆς γενεθλίας πόλεως τοῦ Ἀντριτς, ἀπ' τὸ 1807 ὡς τὸ 1814, δηλαδὴ τὴν ἐποχὴ τῶν ναπολεοντείων πολέμων. Ἡ ὀνομασία «Χρονικὸς» εἶναι ἀπόλυτα σωστὴ καὶ ἐπιτυχημένη, ἀφοῦ παρελαύνουν μέσα στὸ βιβλίο του ὅλα τὰ σημαντικὰ καὶ ἀσημαντὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τοῦ Τράβνικ. Τὰ δυὸ κύρια πρόσωπα, ὁ Νταβὶλ, ὁ γάλλος πρόξενος στὸ Τράβνικ καὶ ὁ φὸν Μίτερερ, ὁ αὐστριακὸς συνάδελφος του εἶναι πρόσωπα πραγματικὰ καὶ ὁ Ἀντριτς μελέτησε τὶς ἀναφορὰς τους στὰ ἀρχεῖα τοῦ Παρισιοῦ καὶ τῆς Βιέννης. Πέρα ὅμως ἀπ' τὶς ἱστορικὲς αὐτὲς βάσεις, ὁ συγγραφέας κατόρθωσε νὰ ἀναστήσῃ ὀλόκληρη τὴν μικρὴ αὐτὴ πόλη με τὴν νοστοροπία τῶν κατοίκων τῆς καὶ τὶς συνήθειές τῆς, καὶ κατόρθωσε νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ δοῦμε, πίσω ἀπ' τὰ ἀπλὰ γεγονότα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀνθρώπων ποὺ εἶναι χαμένοι κάπου μέσα στὰ ἄγρια βουνὰ τῆς Βοσνίας, τὸ αἰῶνιο ἀνθρώπινο δράμα καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ αἰσθάνεται μόνος καὶ ἀνίκανος νὰ ἐπικοινωνήσῃ με τοὺς ἄλλους. Μπροστά μας περνοῦν καὶ κινεῖνται διάφορα ἄλλα πρόσωπα ποὺ πλαισιώνουν τοὺς δύο ἀντιμαχομένους προξένους: οἱ νοικοκύρηδες τοῦ Τράβνικ, ἕνας πρόωρα γερασμένος τραγουδιστὴς τοῦ δρόμου, ἕνας μπεκρῆς. Ὅλοι μένουν βαθιὰ χαραγμένοι στὴ μνήμη μας. Κι αὐτὸ γιὰ τὸ ὁ Ἀντριτς δὲν μένει στὴν ἐξωτερικὴ περιγραφή με τὰ στοιχεῖα ποὺ τοῦ δίνουν οἱ αἰσθήσεις, μὰ ξέρει νὰ πηγαίη ὡς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως καὶ ν' ἀνακαλύπτῃ ἔτσι τὸν ἄνθρωπο, τὸν αἰῶνιο ἄνθρωπο.

Τὸ ἔφος του διακρίνεται γενικὰ γιὰ τὸν πηγαῖο λυρισμὸ του καὶ τὴν αὐθόρμητη ἀγάπη του γιὰ τὴ φύση, καὶ γιὰ ὅ,τι εἶναι ἀσχεγόνον, δηλαδὴ γιὰ ὅ,τι τὸν κἀνῃ νὰ γυρίσῃ πίσω πρὸς τὶς πηγές τῆς ζωῆς ἢ μέσα πρὸς τὰ βάθη τοῦ εἶναι. Ἔτσι στὴν ἐποχὴ μας ποὺ τὴ δέρονουν κάθε λογῆς ἀέρηδες, παραλογισμοὶ καὶ μεροδέματα, τὸ ἔργο τοῦ Ἀντριτς με τὴ λαγαράδα, τὴ λιτότητα, τὴ σαφήνεια καὶ τὴ γαλήνη του, ἀποκτᾶ κάτι τὸ πραγματικὰ κλασσικὸ.